

POLITIKE PREMA MLADIMA U LOKALNIM SREDINAMA U USK

Analiza stanja i preporuke

Autorice:

Enisa Raković

Elma Demirović, mag. demokratije i ljudskih prava

Bihać, april 2024.g.

Organizacija GLAS ŽENE osnovana je kao nevladina, nestranačka i neprofitna organizacija na principima humanizma , vladavine prava, moralnim načelima radi pružanja u skladu sa zakonom, neposredne i posredne pravne, obrazovne, kulturne, edukativne, humanitarne, savjetodavne i svake druge vrste pomoći ženama i mladima u cilju podizanja svijesti, educiranja i aktivnog uključivanja u društveno političke tokove, bez uvjetovanja u pogledu njihove teritorijalne, rasne, nacionalne, etničke, vjerske i političke pripadnosti . Organizacija svoj rad temelji na međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i temeljnim slobodama i opće priznatim principima razvoja i rada organizacija civilnog društva.

Istraživanje: POLITIKE PREMA MLADIMA U LOKALNIM SREDINAMA U USK

Analiza stanja i preporuke

Autorice: Enisa Raković i Elma Demirović, mag. demokratije i ljudskih prava

Ovaj dokument nastao je u okviru projekta “Politike prema mladima u USK – analiza i preporuke” uz finansijsku podršku Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta USK.

Sadržaj ovog dokumenta kao i nalazi i preporuke u njemu, nužno ne odražavaju stavove Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta USK-a.

SADRŽAJ

4 PREDGOVOR

5 SAŽETAK

6 UVODNE NAPOMENE

7 METODOLOŠKI OKVIR

**9 ANALIZA STANJA O POLITIKAMA PREMA MLADIMA U LOKALNIM
SREDINAMA U USK-u**

27 ZAKLJUČCI

28 PREPORUKE

PREDGOVOR

Ovaj dokument u fokus stavlja položaj mladih u lokalnim sredinama unutar Unskosanskog kantona kroz analizu postojanja/nepostojanja javnih politika, njihovog kvaliteta i utjecaja na svakodnevni život mladih u istim sredinama.

Zagovaranja i lobiranja, kao politički dijalozi na nivou Unskosankog kantona u pogledu politika prema mladima moraju biti potkrijepljeni činjenica i podacima. S tim i vezi, namjera ovog istraživanja jeste prikupiti, objediniti i analizirati podatke s ciljem djelovanja na zaustavljanje odlaska mladih iz lokalnih sredina kao glavnom problema u Unskosankom kantonu i smanjenje trenda rastućeg nezadovoljstva mladih (oba spola) sa uslovima i kvalitetom život u društvu općenito.

Dokument napominje da je pitanje mladih, njihov položaj i pravilan odgovor na potrebe mladih je strateški važno za Federaciju BiH¹ (i njene kantone, te lokalne sredine (općine i gradove) i predstavlja nužnost uvažavanja potreba mladih i sistemske brige o mladima.²

Podaci, analiza i preporuke iz ovog dokumenta nam daju argumente da nastavimo sa dijalogima sa svim relevantnim predstavnicima vlasti i akterima javnog sektora, nevladinim organizacijama, akademskom zajednicom, organizacijama/udruženjima mladih, međunarodnim organizacijama u svrhu uvođenja konkretnih politika, reformskih mjera i inovativnih rješenja za unaprijeđenje položaja mladih u lokalnim sredinama u Unskosanskom kantonu.

Enisa Raković
Direktorica
Organizacija Glas žene

Elma Demirović
istraživačica, mag. demokratije i ljudskih prava
Organizacija Glas žene

¹ Pokrenuta izrada strategije za mlade u Federaciji BiH; <https://fbihvlada.gov.ba/bs/pokrenuta-izrada-strategije-za-mlade-federacije-bih>, 30.10.2023.

² Prioritet izrade Strategije za mlade FBiH su potrebe i sistemska briga za mlade <https://fbihvlada.gov.ba/bs/prioritet-izrada-strategije-za-mlade-fbih-su-potrebe-i-sistemska-briga-za-mlade>, 25.01.2024.

SAŽETAK

U oblasti javnih politika prema mladima u Unskosanskom kantonu pristupan je nestratiški nesistemiški pristup koji negativno utječe na kvalitetu života mladih u lokalnim sredinama u Unskosanskom kantonu. Analiza obuhvata nekoliko ključinih faktora koju utječu na položaj mladih: infrastruktura, rad i zapošljavanje mladih, sport i kultura, javni i politički život mladih, socijalna i zdravstvena zaštita, obrazovanje, problemi sa kojima se mladi susreću.

Jedan od ključnih nalaza analize jeste da u većini lokalnih sredina u Unskosanskom kantonu nemamo strateški i sistemski pristup u javnim politikama prema mladima, da su politika kreirane *ad hoc*, bez prethodne konsultacije sa mladima i ispitivanja potreba mladih. Najbolje uređene politike prema mladima ima Općina Ključ no trebalo bi izvršiti monitoring i evaluaciju provođenja lokalnih politika.

Postoji intencija lokalnih sredina kao što su Bihać, Cazin, Bosanska Krupa da u narednom periodu kreiraju, izrade i usvoje javne politike prema mladima. Neke od lokalnih sredina u završnoj su fazi izrade javnih politika i očekuje se njihovo usvajanje u ovoj kalendarskoj godini.

Kao ključni rezultat i glavna preporuka ove analize jeste da nadležne službe lokalnih samouprava u svim opštinama/gradovima Unskosanskog kantona izuzev općine Ključ, što hitnije pristupe procesu izrade i kreiranja Strategija za mlade kao strateškog i sistemskog rješenja za mlade, da u tom procesu aktivno uključe mlade i predstavnike omladinskih udruženja, ispitaju i mapiraju potrebe mladih u lokalnim sredinama i konačno usvoje strateške javne politike prema mladima koja će biti sistemsko rješenje u ključnim sektorima infrastruktura, obrazovanja i nauka, rad i zapošljavanje, socijalna i zdravstvena zaštita i sigurnost, javni i politički život, aktivizam mladih i jačanje omladinskih udruženja, sport, kultura i društveni sadržaji, odgovor na negativne društvene pojave (kriminalitet, droga, alkohol, kockanje).

Preporučuje se predstavnicima kantonalnih vlasti, prije svega Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture, sporta USK da putem Komisije za obrazovanja, nauku, kulturu, sport i mlade pri Skupštini USK-a pokrene inicijativu za donošenje Strategija za mlade Unskosanskog kantona kao ključnog strateškog dokumenta za pitanje mladih na nivou Unskosanskog kantona.

UVODNE NAPOMENE

Pitanje i položaj mladih u lokalnim sredinama Unskosanskog kantona predstavlja izazovno nedovoljno definisno, neistraženo područje kada su u pitanju sa jedne strane postojanje javnih politika a sa druge strane stvarne i realne potrebe mladih bazirane na njihovim specifičnim interesima koje se ogledaju u specifičnosti ekonomskog, društvenog, kulturnog, sportskog okruženja lokalne sredine u kojoj se nalaze.

Medijski natpisi³ u posljednje dvije godine alarmiraju javnost, društvo i vlast u Unskosanskom kantonu o problemima mladi, prije svega o posljedici loše kvalitete života koja se ogleda o velikom broju odlaska mladih. Neki od medijskih natpisa su umjereno zabrinjavajući dok postoje i oni ekstremni koji govore da će Unskosanski kanton postati region staraca što svakako alarmira prema svima da je važno da se sistemski na stručan način odgovori potrebama mladih u lokalnim sredinama u Unskosanskom kantonu.

U dosadašnjem terenskom radu i razgovoru sa mladima predstavnice i aktivistkinje Organizacije Glas žene mogle su zabilježiti glavne odrednice nezadovoljstva mladih, a to su: loša kvaliteta obrazovanja, otežano pronalaženje posla, socijalna nepravda, pravna nesigurnost, loša infrastruktura od nepostojanja sportskih objekata, kulturnih, bazena kao ni objekata za zabavu, nepostojanje omladinskih udruženja, izostanak podrške vijećima učenika mladih ili vijećima mladih u lokalnim sredinama, nepostojanje prostora za okupljanje, druženje i djelovanja udruženja za pitanje mladih. Sve ove sugestija podstakle su nas da se na stručan način pozabavimo prikupljanjem zvaničnih podataka i izradom analize o politikama prema mladima.

U tu svrhu odlučile smo da istražimo javne politike prema mladima, njihove potebe i položaj u lokalnim sredinama te na bazi rezultata istraživanja ponudimo preporuke koje će pomoći kako mladima u zagovoravanju prema predstavnicima za njihova potrebe, tako i predstavnicima vlasti da adekvatnije i efektivnije reagiraju u rješavanju položaja mladih u lokalnim sredinama.

³ Mladi u Krajini: Između nade u bolje sutra i želje za odlaskom, <https://balkans.aljazeera.net/teme/2021/1/23/mladi-u-krajini-izmedu-nade-u-bolje-sutra-i-zelje-za-odlaskom>, 23.01.2021.

METODOLOŠKI OKVIR

U prikupljanju podataka i izradi analize vezano za postojanje ili nepostojanje javnih politika prema mladima korišteni su zvanični podaci na službenim web stranicama gradova ili opština u Unskosanskom kantonu.

Analizirane su postojeće Strategije prema mladima ili Strategije za razvoj općina unutar koji je se nalazi dio posvećen pitanjima mladih i njihovog položaja u društvu.

Pored službenih stranice Organizacija Glas žene Bihać svim općinama/gradovima u Unskosanskom kantonu obratila se dopisom kojim je tražila da im se dostave informacije o politikama prema mladima.

Na ovaj upit informaciju su dostavile općine Ključ i Bužim, dok ostale gradske /opštinske uprave i na ponovljene upite nisu dostavile informacije o politikama. Za preostale općine koristili smo informacije koje su bile dostupne putem službenih web stranica.

Pored toga održali smo dva radna konsultativna sastanka radi mapiranja potreba mladih i njihovih problema i to u Bosanskom Petrovcu (02.02.2024.) i Bužimu (05.03.2024.). Mapiranje potreba mladih rađeno je prema unaprijed pripremljenom struktuirano upitniku za mlade sa otvorenim i zatvorenim pitanjima uz mogućnost navođenja primjera i otvorene slobodne diskusije mladih. Ovakva dva primjera radnih konsultativnih sastanka pomogla su u značajno mjeri u prikupljanju podataka. Ove dvije lokalne sredine izabrane su cilja obzirom da su u drugim lokalnim sredinama već obavljani konsultativni sastanci (Cazin, Bihać, Ključ, Sanski Most, Bosanska Krupa) od strane organizacije KULT – Institut za razvoj mladih. Na sastanku u Bosanskom Petrovcu učešće su uzeli predstavnici Vijeća mladih Bosanski Petrovac koji su sa oduševljenjem dočekali ideju konsultacije sa mladima i zapravo da neko želi čuti mišljenje mladih i na bazi toga mapirati potrebe mladih. Na konsultativnom sastanku u Bužimu učešće su uzeli mladi – učenici različitih srednjih škola sa područja općine Bužim, dok predstavnici Vijeća mladih Bužim nisu bili zainteresirani niti su se odazvali za učešće na sastanku. S obzirom na izuzetno ograničena finansijska sredstava za realizaciju ovog projekta nismo bili u mogućnosti provoditi sastanke i drugim gradovima/opštinama kao ni druge istraživačke metode kao npr. anketiranje mladih i slično.

Organizacija «GLAS ŽENE» Bihac
Krupska 26
77000 Bihac
Mob. 061 981-264
E-mail: glaszene@net.hr
Facebook: Organizacija Glas žene

Br.11-5/1/24
Datum: 11.01.2024.

OPĆINA SANSKI MOST
Služba za opću upravu i
društvene djelatnosti

PREDMET : Informacija – traži se

Poštovani

Organizacija Glas žene Bihac u okviru projekta „Politike prema mladima u USK-a analize i preporuke“ provodi istraživanja o prisutnosti Politika prema mladim u lokalnim sredinama širom USK -a i u tu svrhu od svih gradskih/opštinski uprava tražimo sljedeće informaciju :

- Ima li Grad/ Opština „Strategiju za mlade“
Ako je odgovor DA , da li se ista implementira i koji su ostvareni rezultati u implementaciji Strategije za mlade za protekli period .
- Ukoliko je odgovor NE – kako gradska /opštinska uprava kreira politike prema mladima (zapošljavanje, obrazovanje, kulture, sport i dr.) ?
Da li su politike prema mladima sastavni dio Strategija za razvoj Grada / opštine ili imate ad hoc politike – npr. Odluke o stipendiranju učenika , start up zapošljavanje mladih, stipeniranje sportista, rješavanje stambenog pitanja za mlade i dr.

Ljubazno molimo da podatke dostavite na mail : glaszene@net.hr ili putem pošte na adresu: Organizacija Glas žene, Krupska 26, Bihac.

Prikupljeni podaci biće sumirani u dokument – Analiza stanja o politikama prema mladima u lokalnim sredinama u USK -a i dostavljeni Vladi USK -a sa preporukama vezano za politike prema mladima u lokalnim sredinama.

Enisa Raković
Enisa Raković
Direktorica

Primjer Dopisa za prikupljanje informacije o politikama prema mladima u USK-a

ANALIZA STANJA O POLITIKAMA PREMA MLADIMA U LOKALNIM SREDINAMA U USK

Politike prema mladima u Bosni i Hercegovini:

- **Pravni okvir i nadležnosti:** U Bosni i Hercegovini, pitanja mladih nisu pokrivena zakonskim regulativama na državnom nivou, već su pod nadležnošću entiteta. Svaki entitet ima svoje zakone koji reguliraju prava i podršku mladima.
- **Zakoni koji se odnose na mlade:** Postoje tri zakona koji reguliraju prava mladih u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko distriktu. Ovi zakoni definiraju prava mladih i obaveze nadležnih institucija.
- **Podrška mladima:** Zakoni propisuju podršku mladima kroz strategije, osiguravanje finansijskih sredstava, osnivanje omladinskih službi, te podršku za različite aktivnosti mladih kao što su volontiranje i projekti za mlade.
- **Struktura lokalne samouprave:** Lokalna samouprava igra ključnu ulogu u podršci mladima. Općine imaju određene nadležnosti u pružanju podrške mladima, osiguravanju prostora za mlade, financiranju projekata te osnivanju komisija i radnih tijela za rad s mladima.

OPĆINA KLJUČ

Analiza sprovedenih politika prema mladima općine Ključ

Zanimljiv je i važan dokument koji pokriva politike prema mladima općine Ključ 2022-2027. Ova Strategija ukazuje na važnost razvoja i podrške politika prema mladima na lokalnom nivou u Bosni i Hercegovini, kao i na potrebu za usklađivanjem zakona i praksi s evropskim standardima. Općina Ključ u Bosni i Hercegovini je provela određene politike i mjere usmjerene prema mladima, kao što slijedi:

Kreiranje i usvajanje strategije prema mladima: Općina Ključ je kreirala i usvojila Strategiju prema mladima za period 2012–2016. Nakon toga, ponovno je krenula u izradu drugog strateškog dokumenta za period 2022–2027, uz stručnu podršku Instituta za razvoj mladih KULT.

Osiguranje prikladnog prostora za mlade: Općina Ključ je provodila mjere osiguravanja prostora za mlade, kao i za omladinske aktivnosti. To je važno jer mladima omogućuje prostor za susrete, aktivnosti i razvoj. To je uradila na način da je Općina dodijelila besplatno prostor na korištenje civilnim društvima i nevladinim organizacijama koji se bave pitanjima mladih. Također, Općina Ključ ima upisan u Registar udruženja USK Vijeće mladih općine Ključ još od 2012. godine.

Osiguranje budžetske stavke za pitanja mladih: Općina Ključ je osigurala budžetsku stavku koja se tiče pitanja mladih kao dijela ukupnog budžeta općine. To je važno jer osigurava financijska sredstva za provedbu programa i projekata usmjerenih prema mladima,

Određivanje nadležne službe za pitanja mladih: Općina Ključ je odredila nadležnu općinsku službu za pitanja mladih. To omogućuje fokusiranje i koordinaciju aktivnosti usmjerenih prema mladima unutar lokalne uprave.

Osiguranje godišnjih grantova za projekte za mlade: Općina Ključ je osigurala godišnje grantove za projekte namijenjene mladima. Ovi grantovi su dodjeljivani putem javnih poziva s kriterijima u skladu s evropskim principima u radu javnih uprava. Tako je Općina do sada osigurala godišnje stipendiranje studenata, subvencioniranje troškova prevoza učenika srednjih škola, poticaj poduzetništa mladih, subvecioniranje stambenog pitanja mladih.

Profesionalni razvoj službenika za mlade: Općina Ključ je provodila mjere profesionalnog razvoja i usavršavanja službenika koji se bave radom s mladima, kao što je to učinila 2020. godine. Ovo je važno jer osigurava da osobe koje rade s mladima imaju potrebne vještine i znanja za učinkovito vođenje programa i aktivnosti. Tako je Općina Ključ 2021. godine imenovala Komisiju za obrazovanje, kulturu, sport i mlade Općinskog vijeća.

Ove politike i mjere ukazuju na napore općine Ključ da podrži mlade i omogući im adekvatne uvjete za razvoj i sudjelovanje u lokalnoj zajednici.

Preporuke za buduće politike prema mladima općine Ključ

Općina Ključ može dalje unaprijediti politike prema mladima na nekoliko načina. Evo nekoliko prijedloga budućih mjera:

Suradnja s lokalnim organizacijama mladih: Općina Ključ može ojačati suradnju s lokalnim organizacijama mladih kako bi bolje razumjela potrebe i interese mladih u zajednici. Redoviti dijalog i partnerstvo s ovim organizacijama mogu pomoći u identifikaciji ključnih problema i razvoju relevantnih politika i programa.

Proširenje ponude aktivnosti i usluga za mlade: Općina Ključ može proširiti ponudu aktivnosti i usluga za mlade kako bi zadovoljila raznolike potrebe mladih u zajednici. To može uključivati organizaciju dodatnih edukativnih, kulturnih, sportskih i zabavnih događaja, kao i pružanje podrške za zapošljavanje i poduzetništvo među mladima.

Inkluzivnost i dostupnost: Važno je osigurati da politike prema mladima budu inkluzivne i dostupne svim mladima u zajednici, uključujući i one iz ranjivih skupina kao što su osobe s invaliditetom, manjinske skupine i mladi koji žive u ruralnim područjima. Općina Ključ može provoditi posebne programe i mjere kako bi osigurala da se njihove potrebe i perspektive uzimaju u obzir.

Jačanje komunikacije s mladima: Općina Ključ može poboljšati komunikaciju s mladima koristeći različite kanale komunikacije koji su njima prihvatljivi, kao što su društvene mreže, web stranice, e-mail i događaji usmjereni prema mladima. Aktivno uključivanje mladih u proces planiranja i donošenja odluka može poboljšati njihovu angažiranost i osjećaj vlasništva nad politikama koje ih se tiču.

Procjena i evaluacija politika: Općina Ključ može redovito procjenjivati i evaluirati učinkovitost svojih politika prema mladima kako bi identificirala uspjehe i izazove te prilagodila svoje aktivnosti u skladu s tim. Praćenje rezultata i povratnih informacija od mladih omogućuje kontinuirano poboljšanje politika i programa.

Ovi prijedlozi mogu poslužiti kao smjernice za općinu Ključ kako bi dalje unaprijedila svoje politike prema mladima i osigurala da mladi imaju prilike za razvoj i sudjelovanje u lokalnoj zajednici.

ANALIZA I PREPORUKE PREMA OBLASTIMA DETALJNO IZ STRATEGIJE PREMA MLADIMA 2022-2027 OPĆINE KLJUČ

1. OBRAZOVANJE

Za unapređenje politika prema mladima u općini Ključ, temeljna analiza položaja i potreba mladih pokazuje nekoliko ključnih problema u oblasti obrazovanja:

- **Nedostatak prilika za neformalno obrazovanje:** Većina mladih nema priliku pohađati kurseve ili obuke izvan redovnog obrazovnog programa, što ograničava njihovu sposobnost stjecanja dodatnih vještina i znanja.
- **Manjak praktične nastave u srednjim školama:** Mladi nisu zadovoljni kvalitetom prakse kroz nastavni plan i program. Nedostatak praktičnog iskustva može otežati njihovu spremnost za ulazak na tržište rada.
- **Nedostatak podrške psihologa u školama:** Nedostatak podrške psihologa u srednjim školama može negativno utjecati na mentalno zdravlje mladih i njihov akademski uspjeh.

Kako bi se ovi problemi riješili i unaprijedilo obrazovanje mladih u općini Ključ, predložene su sljedeće aktivnosti:

- **Centar za edukaciju mladih:** Uspostaviti centar ili institucionalni prostor koji će mladima omogućiti pristup kursevima, edukacijama, obukama, radionicama i predavanjima izvan redovnog obrazovnog programa.
- **Direktan pristup tržištu rada:** Uspostaviti suradnju s lokalnim firmama radi osiguranja praktične nastave za učenike srednjih škola. Posjete firmama, sklapanje memoranduma o suradnji i utvrđivanje naknada za praktičnu nastavu su neke od aktivnosti.
- **Podrška psihologa u školama:** Osigurati prisustvo psihologa u srednjim školama kako bi pružali podršku mladima u rješavanju problema vezanih uz mentalno zdravlje i akademski uspjeh.

Ove aktivnosti mogu pomoći u poboljšanju obrazovnog sustava i pružanju bolje podrške mladima u općini Ključ.

2. RAD, ZAPOSŁJAVANJE I SAMOZAPOSŁJAVANJE MLADIH

Za unapređenje politika prema mladima u općini Ključ, temeljna analiza položaja i potreba mladih pokazuje nekoliko ključnih problema u oblasti rada, zapošljavanja i samozapošljavanja mladih:

- **Nedovoljna podrška mladima za pokretanje vlastitih biznisa:** Predložene aktivnosti uključuju osiguranje finansijske podrške za mlade pri pokretanju biznisa, uvođenje mentorske podrške i subvencija te povećanje broja mladih koji pokreću biznise.
- **Nedovoljna podrška razvoju turizma:** Planira se osiguravanje finansijske podrške mladima koji žele pokrenuti biznise u turizmu te drugi oblici podrške poput mentorske podrške i subvencija.
- **Nedovoljna informiranost mladih o programima podrške zapošljavanju i pokretanju biznisa:** Predložene su aktivnosti za povećanje broja mladih koji koriste programe zapošljavanja i samozapošljavanja te redovno informiranje mladih o dostupnim programima i procedurama pokretanja biznisa.
- **Općina Ključ nema efikasan sistem zapošljavanja mladih:** Predložene aktivnosti uključuju olakšavanje pristupa tržištu rada za mlade, kreiranje programa zapošljavanja za mlade i uspostavljanje sistema praćenja provedbe tih programa.

3. SOCIJALNA BRIGA MLADIH

Za unapređenje politika prema mladima u općini Ključ, temeljna analiza položaja i potreba mladih pokazuje nekoliko ključnih problema u oblasti socijalne brige mladih:

- **Neriješeno stambeno pitanje mladih:** Aktivnosti uključuju analizu potreba za stambenom politikom mladih i izradu programa stambenog zbrinjavanja, uključujući dodjelu općinskih stanova.
- **Nedovoljna informiranost mladih o pravima iz socijalne zaštite:** Planirane aktivnosti za povećanje svijesti mladih o njihovim pravima putem otvorenih vrata, edukativnih radionica i informativnih kampanja.

- **Nepostojanje adekvatnog prostora za savjetovanje u Centru za socijalni rad Ključ:** Aktivnosti uključuju osiguranje adekvatnog prostora za savjetovanje mladih putem zahtjeva za dodatnom prostorijom.
- **Nepostojanje poticajnih programa za mlade bračne parove:** Planirani programi i mjere koji će olakšati mladim bračnim parovima, uključujući olakšice za rješavanje stambenog pitanja, zapošljavanje i pokretanje biznisa.
- **Nepostojanje besplatne pravne pomoći kao institucije pri Općini Ključ:** Planirano osiguravanje sedmične besplatne pravne pomoći kroz saradnju s nevladinim organizacijama i osiguravanje finansijskih sredstava.
- **Subvencije za mlade iz domena stipendiranja i prijevoza nisu dovoljne:** Aktivnosti uključuju povećanje broja stipendija i iznosa stipendija, kao i povećanje broja učenika kojima se sufinansira iznos mjesečne karte za prijevoz. Također, planirano je uspostavljanje sistema dodjele nagrada nadarenim učenicima i volonterima.

4. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH

Za unapređenje politika prema mladima u općini Ključ, temeljna analiza položaja i potreba mladih pokazuje nekoliko ključnih problema u oblasti zdravstvene zaštite mladih:

- **Nedovoljna promocija programa i aktivnosti za očuvanje mentalnog zdravlja:** Planirane aktivnosti uključuju redovne kreativne radionice, izradu kalendara s porukama za očuvanje mentalnog zdravlja te modne revije za osobe oboljele od karcinoma i osobe s invaliditetom.
- **Nedovoljna informiranost mladih o prevenciji mentalnih poremećaja i stigmi:** Aktivnosti uključuju organiziranje edukativnih radionica o mentalnim poremećajima, promociju važnosti očuvanja mentalnog zdravlja te jačanje suradnje zdravstvenih i obrazovnih institucija.
- **Nedostatak međusektorske suradnje za očuvanje mentalnog zdravlja:** Planira se uspostava tima za mentalno zdravlje, redovni sastanci tog tima te potpisivanje Protokola o suradnji s relevantnim institucijama.
- **Nedostatak edukativnih programa o seksualnom i reproduktivnom zdravlju za mlade:** Aktivnosti uključuju dodjelu sredstava za projekte nevladinih organizacija vezane

za seksualno i reproduktivno zdravlje, javne kampanje o važnosti ginekoloških pregleda te osnivanje savjetovališta i organiziranje predavanja o temama iz seksualnog i reproduktivnog zdravlja.

5. KULTURA I SPORT

Za unapređenje politika prema mladima u općini Ključ, temeljna analiza položaja i potreba mladih pokazuje nekoliko ključnih problema u oblasti kulture i sporta mladih:

- **Nedovoljna zainteresiranost mladih za aktivnosti iz kulture i sporta:** Aktivnosti uključuju osiguravanje besplatnog ili povoljnijeg pristupa kulturnim dvoranama i terenima te organizaciju sportskih i rekreativnih manifestacija i kulturnih događaja.
- **Nedostatak finansijskih sredstava i ulaganja u kulturu i sport:** Planira se povećanje iznosa finansijskih ulaganja u kulturu i sport te osiguravanje sredstava za redovna ulaganja.
- **Nedovoljna i neadekvatna infrastruktura za mlade iz oblasti kulture i sporta:** Aktivnosti uključuju prikupljanje podataka o zonama za rekreaciju, organizaciju edukacija o dobrobiti bavljenja sportom te podršku organizaciji besplatnih grupnih rekreacija.
- **Mladi ne učestvuju u kreiranju kulturnog, umjetničkog i sportskog sadržaja u općini Ključ:** Planira se dodjela sredstava za projekte nevladinih organizacija koje promoviraju uključivanje mladih u kreiranje kulturnih i sportskih sadržaja te organizacija događaja za dijalog s mladima.
- **Nedovoljna promocija kulturnog i sportskog sadržaja:** Aktivnosti uključuju provođenje informativnih kampanja o važnosti učešća mladih u kulturnim i sportskim sadržajima putem lokalnih medija i drugih kanala.
- **Nedovoljno razvijen školski sport:** Planira se unapređenje školskog sporta kroz kreiranje stalnih školskih liga u više različitih sportova i organizaciju školskih igara ili takmičenja na nivou općine.

6. AKTIVIZAM MLADIH

Za unapređenje politika prema mladima u općini Ključ, temeljna analiza položaja i potreba mladih pokazuje nekoliko ključnih problema u oblasti aktivizma mladih:

- **Nedovoljna prilagođenost sistema informiranja potrebama mladih:** Planira se unapređenje sistema informiranja mladih kroz radionice o medijskoj pismenosti, prilagođavanje objava na društvenim mrežama te uspostava emisija i promocija pozitivnih priča mladih na Radiju Ključ.
- **Nedostatak prilika za neformalno obrazovanje mladih u Ključu:** Uspostavljen je godišnji plan i program neformalnog obrazovanja mladih u saradnji s organizacijama civilnog društva, uključujući kreiranje plana obuka, planiranje sredstava i podršku za provedbu programa.
- **Nedovoljno učešće mladih u procesima odlučivanja:** Mladi će aktivno učestvovati u procesima odlučivanja, posebno u javnim raspravama, putem posebnih poziva, promocije na društvenim mrežama i medijima te aktivacije Komisije za obrazovanje, kulturu, sport i mlade.
- **Oslabljen omladinski sektor i organiziranje:** Planira se revidiranje spiska omladinskih organizacija i neformalnih grupa mladih, uspostava novog spiska u skladu sa zakonom, raspisivanje javnih poziva za podršku omladinskim organizacijama te podrška osnivanju novih omladinskih organizacija.

OPĆINA BUŽIM

Na osnovu upita upućenog Općini Bužim, dostavljen je službeni odgovor da Općina do sada nema usvojenu Strategiju za mlade. Navedeno je da se prema mladima vodi stalna *ad hoc* politika, Udruženju mladih je dodjeljen prostor na korištenje, te se mladi stalno podržavaju kroz stipendisanje, i kroz brojne sportske i kulturne aktivnosti u kojima učestvuju.

O ostalih strateških dokumenata, Općina ima Nacrt Strategije razvoja općine Bužim 2021-2027. godine, koji se kratko osvrnuo na politike prema mladima.

Analiza trenutnog stanja i problemi

Politika prema mladima u općini Bužim ima ključnu ulogu u očuvanju budućnosti lokalne zajednice, s obzirom na trend negativnog migracijskog salda i smanjenja prirodnog priraštaja. Evo najvažnijih aspekata politike prema mladima iz teksta:

- **Zapošljavanje i ekonomska aktivnost:** Općina Bužim prepoznaje važnost stvaranja prilika za zapošljavanje mladih. To uključuje korištenje potencijala u poljoprivredi, prerađivačkoj industriji, maloj privredi, poduzetništvu i turizmu kako bi se smanjio odliv mladih ljudi.
- **Sigurnost u saobraćaju:** Mladi su posebno ranjiva skupina u saobraćaju. Politika lokalne zajednice uključuje mjere poput postavljanja fiksnih i mobilnih radara te prisustvo policije na kritičnim mjestima, kao što su škole, radi smanjenja broja saobraćajnih nezgoda i zaštite mladih.
- **Obrazovanje i stručno usavršavanje:** S obzirom na trend odliva mladih i obrazovanih kadrova, važno je stvarati poticajno okruženje za obrazovanje i stručno usavršavanje mladih. To može uključivati pružanje prilika za praksu, programe mentorstva i podršku u razvoju karijere.
- **Razvoj komparativnih prednosti općine:** Općina Bužim identificira sektore poput male privrede, prerađivačke industrije, turizma i poljoprivrede kao područja s komparativnim prednostima. Fokusiranje na razvoj tih sektora može stvoriti nove mogućnosti zapošljavanja i zadržavanja mladih u lokalnoj zajednici.
- **Uloga mladih u razvoju zajednice:** Mladi predstavljaju vitalni resurs za razvoj lokalne zajednice. Stoga je važno uključiti ih u procese donošenja odluka i osigurati da njihovi glasovi budu čuti u političkom i društvenom životu općine.
- **Ulaganja u komunalnu i društvenu infrastrukturu:** ključna su za stvaranje održivog i privlačnog okruženja u općini Bužim. Osiguravanje kvalitetnih javnih usluga i sadržaja je od vitalnog značaja za zadovoljenje potreba stanovništva, uključujući i potrebe mladih koji čine važnu demografsku grupu u općini.

Na konsultativnom sastanku održanom sa učenicima srednjih škola isti su istakli da generalno nezadovoljni položaj mladih u svojoj lokalnoj sredini jer: nemaju dobro infrastrukturu – sportska igrališta, prostore za bavljenje sportom, otežano zapošljavanje mladih, nemaju kvalitetnih kulturnih i zabavnih sadržaja za mlade, odlazak mladih u zemlje EU, nedostatak stručnih srednjih škola, obrazovanje nije prilagođeno potrebama tržišta rada i sl.

Ključne mjere i preporuke za unaprjeđenje politike prema mladima

Ključna mjera unutar strateškog cilja “Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici”, a koja se odnosi na mlade je **“Podrška programima za unaprjeđenje položaja djece i mladih”** i ima za cilj pružiti adekvatnu podršku kroz različite intervencije i projekte koji će doprinijeti boljem položaju djece i mladih u Općini Bužim.

Ključni elementi ove mjere uključuju: izgradnju vrtića i dječijih igrališta, sufinansiranje troškova prevoza za učenike, nabavku knjiga i udžbenika, podrška programima socijalne inkluzije, uvođenje besplatnog WiFi signala, plivačka obuka te sufinansiranje izgradnje stambenih objekata za mlade bračne parove.

Ove mjere imaju za cilj stvaranje poticajnog okruženja za rast i razvoj djece i mladih te pružanje podrške njihovim potrebama i interesima, što će doprinijeti dugoročnom lokalnom razvoju općine Bužim.

OPĆINA VELIKA KLADUŠA

Analiza trenutnog stanja i ključni problemi

Općina Velika Kladuša do sada je usvojila samo Strategiju općine Velika Kladuša za period 2014-2023. Godine, a ne postoji nacrt koji se odnosi na novu strategiju od 2024. Godine. Ovaj strateško-planski dokument se kratko osvrnuo na pitanje mladih i politike koje su se do sada usvojile i koje bi se trebale usvojiti u narednom periodu na osnovu predstavljene problematike. Ostali dokumenti i politike prema mladima nisu niti objavljene na službenoj stranici Općine, niti su vidljivi i pristupačni javnosti.

Iz teksta se ističe da općina Velika Kladuša ima dosadašnje aktivnosti usmjerene na poticanje obrazovanja mladih, kao što su stipendiranje studenata na državnim univerzitetima i ulaganje u obrazovnu infrastrukturu, te obezbjeđenje prijevoza osnovcima i srednjoškolcima. Navodi se da će u budućnosti fokus biti na stvaranju novih radnih mjesta (samo) za mlade putem projekata zapošljavanja, povezivanja mladih s gospodarstvom radi stjecanja radnog iskustva te pružanja dodatne edukacije kroz neformalno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Naglašava se i problem migracije mladih, osobito do 35 godina, koji odlaze u potrazi za poslom, što rezultira smanjenjem stanovništva i povećanjem starije populacije. Nedostatak mogućnosti stjecanja radnog iskustva kroz pripravnički rad ili volontiranje dovodi mlade u situaciju da rade poslove ispod svoje kvalifikacijske razine ili nezadovoljavajuće poslove. Potrebno je stoga poticati programe prekvalifikacije i dokvalifikacije te podržati mlade na tržištu rada, uključujući potporu za pokretanje vlastitog biznisa putem suradnje s poslovnom dijasporom.

Prema Strategiji, Općina do sada nije imala Javnu ustanovu za sport, ali sportu se u nekoliko posljednjih godina posvećivala sve veća pažnja u cilju okupljanja mladih i stvaranja pozitivnog načina razmišljanja i promicanju pozitivnih vrijednosti. Navodi se da Općina posjeduje sportsku dvoranu koja će u budućem periodu morati ponuditi dodatne sportske sadržaje kao bi opravdala svoje postojanje i pružila mladima razvoj sporta i novih sportskih disciplina. Također, Općina planira proširenje sportske infrastrukture kako bi pružila više sadržaja za mlade. Nastavak izgradnje sportskih objekata, posebice u ruralnim područjima, ključan je za poticanje zdravog života i socijalne inkluzije mladih.

Preporuke za unapređenje politika prema mladima

Općina Velika Kladuša treba usmjeriti svoje napore na maksimiziranje svojih ključnih snaga kako bi potaknula društveni razvoj. To uključuje povećanje broja mladih s visokim obrazovanjem, razvoj komunalne infrastrukture te valorizaciju bogate prirodne i kulturno-historijske baštine. Također je važno uspostaviti kvalitetne veze s dijasporom te jačati nevladin sektor radi efikasne implementacije strateških ciljeva.

S druge strane, Općina treba rješavati glavne slabosti koje mogu ograničiti društveni razvoj. To uključuje migracije i odlive mladih, nedostatak institucionalnih, organizacijskih i prostornih kapaciteta za društvene aktivnosti te nedovršenu poslovnu zgradu Centra za kulturu i obrazovanje. Osim toga, ograničeni su kapaciteti za očuvanje kulturno-istorijskih spomenika i tradicije, te nedostatak prostora za društvene aktivnosti mladih kao glavnog problema koji bi trebao biti u fokusu u sljedećim politikama prema mladima.

Prijetnje društvenom razvoju Općine uglavnom proizlaze iz nepovoljne političke klime i odnosa viših razina vlasti prema lokalnoj razini, spornost lokalne administracije, kao i prisutnosti mita i korupcije kao glavne prepreke društveno-ekonomskom razvoju.

U svojoj Strategiji, općina je navela sljedeće mjere u svojim strateškim ciljevima koji se odnose na pitanje mladih:

- Podsticanje mladih nezaposlenih osoba na osnivanje MSP kroz mentorstvo sa dijasporom i u suradnji sa institucijama kao što je Zavod za zapošljavanje
- Projekti razmjene i studijskih posjeta mladih Velike Kladaše i udruženja iz dijaspore koji okupljaju mlade
- Podrška razvoju kulturno-zabavnih i rekreativnih sadržaja za mlade, kao što je osiguravanje prostora za mlade

GRAD BOSANSKA KRUPA

Grad Bosanska Krupa je usvojila Strateški dokument lokalnog razvoja Grada Bosanska Krupa za period 2021-2027. godine. Dokument još uvijek nije dostupan široj javnosti. Gradska uprava je na osnovu ove Strategije pripremila Trogodišnji plan Gradske uprave Grada Bosanska Krupa 2024-2026. godine, koji se osvrnuo i na politike prema mladima.

Kako se navodi u Planu, prethodne godine su u društvenom sektoru izdvojena sredstva za realizaciju 30 projektnih ideja mladih u okviru Omladinske banke.

Planirane mjere za naredni period prema Trogodišnjem planu su sljedeće:

- Popuniti radno mjesto Stručnog saradnika za rad sa mladima i nevladinim organizacijama u sklopu Službe za opću upravu i društvene djelatnosti
- U sklopu mjere **“Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih”** povećati procenat mladih uključenih u rad omladinskih organizacija
- Podržati program volontiranja mladih u javnim preduzećima i javnim ustanovama, sa najmanje 8 volontera koji će biti uključeni u program na godišnjem nivou 2024-2026. godine

- Podržati organizacije koje se bave pitanjima mladih, sa realizirano minimalno 4 projekata do 2026. godine
- U sklopu projekta Omladinska banka, realizirati najmanje 25 omladinskih projekata do 2026. Godine

OPĆINA SANSKI MOST

Trenutno stanje i problemi politike prema mladima

Trenutno stanje politike prema mladima je takvo da Općina prepoznaje potrebe mladih i provodi niz aktivnosti kako bi im pružila podršku. To uključuje adaptaciju prostora za mlade, dodjelu stipendija, finansijsku podršku za stambene kredite, obuku službenika za mlade, formiranje Koordinacionog tijela za izradu strategije te provođenje istraživanja o potrebama mladih. Također, planira se aktiviranje Vijeća mladih. Strateški ciljevi usmjereni su na mlade, a nadležna služba koordinira rad u ovoj oblasti.

Općina Sanski Most nije ranije donosila strateške dokumente za mlade. Međutim, u njihovom strateškom dokumentu za period 2014–2023. godine, nazvanom “Strategija lokalnog razvoja općine Sanski Most”, u fokusu su bili razvojni ciljevi koji se odnose na društvene djelatnosti i mlade. Općina je izrazila želju da smanji emigraciju mladih uslovljenu socioekonomskim faktorima, izgradi mrežu kulturnih i sportskih sadržaja kako bi se potaklo aktivno korištenje slobodnog vremena te osigura tehnička podrška i subvencioniranje projekata samozapošljavanja mladih putem razvoja njihovih poslovnih ideja. Ove strategije su formulisane kako bi se odgovorilo na potrebe i izazove s kojima se mladi suočavaju u Općini Sanski Most.

Preporuke za unapređenje politika prema mladima

Za realizaciju strateških ciljeva predstavljenih u Strategiji, donesen je Akcioni plan 2023-2028. godine, koji je predstavio 6 operativnih ciljeva i mjera:

- **Osigurati podršku u kreiranju sadržaja koje se odnosi na formalno i neformalno obrazovanje mladih:** uključujući preduzimanje mjera za unaprjeđenje sistema obrazovanja u suradnji sa odgovornim Ministarstvom, unaprijediti sistem praktične nastave i uskladiti ih sa potrebama tržišta rada, redovno finansirati i sufinansirati organizacije

civilnog društva koji su od interesa za mlade, povećati sredstva namijenjenih za stipendiranje učenika i studenata.

- **Uspostaviti sistem podrške u zapošljavanju i samozapošljavanju koji odgovara na potrebe mladih:** kontinuirano podržavati projekte u svrhu edukacije i informisanja mladih u oblasti poduzetništva kao što je mentorstvo, informisati mlade o procesima donošenja odluka, sufinansiranje doprinosa za zapošljavanje mladih, unaprijediti sistem zapošljavanja i samozapošljavanja u skladu sa potrebama mladih.
- **Kreirati kontinuiran sistem podrške kroz sistem socijalne brige s fokusom na stambeno zbrinjavanje:** sufinansirati stambeno zbrinjavanje mladih bračnih i vanbračnih parova, također obuhvatiti širu populaciju mladih koji nisu u mogućnosti podići kredit, finansiranje prijevoza učenika i studenata, uključujući mladih i djece sa poteškoćama u razvoju.
- **U sistemu zdravstvene zaštite ponuditi programe koji su prvenstveno usmjereni na mjere prevencije:** informisati mlade o važnosti obavljanja ginekoloških pregleda te povećati svijest mladih žena o važnosti prevencije, u suradnji sa medijima provoditi kampanju informisanja o uslugama koje mladi mogu koristiti i kreirati prijateljski pristup prema mladima, osigurati sva sredstva iz budžeta za projekte koji imaju za cilj informisanje i edukaciju mladih u oblasti brige o mentalnom zdravlju.
- **Uspostaviti adekvatnu sistemsku podršku omladinskom organizovanju i razvoju projekata za mlade te unaprijediti kulturni i sportski sadržaj na području Sanskog Mosta:** finansirati i sufinansirati projekte i aktivnosti koji su fokusirani na volontiranje i aktivizam mladih, organizirati redovne dijaloge sa mladima, uspostaviti Vijeće mladih do 2025. godine, uspostaviti programski sadržaj na lokalnim medijima namijenjen mladima, aktivno učestvovanje mladih u donošenju odluka, unaprijediti prostor za rad sa mladima i za rad udruženja, unaprijediti kulturni i sportski sadržaj i manifestacije.
- **Mladi su informirani i educirani o oblicima nasilja u zajednici i školi te znaju kome se mogu obratiti za pomoć u rizičnim situacijama:** osigurati dovoljan broj brzih testera za prisustvo opijata u organizmu, informisati mlade o posljedicama prisustva nasilja u njihovom okruženju i educirati ih o prevenciji nasilja sa fokusom na nasilje nad ženama i djevojkama kroz formalno obrazovanje i projekte te kampanje sa lokalnim medijima.

OPĆINA BOSANSKI PETROVAC

Strategija integrisanog razvoja općine Bosanski Petrovac 2021-2027. godine je ključni strateško-planski dokument općine Bosanski Petrovac, a Trogodišnji plan rada Općine Bosanski Petrovac je implementacijski dokument koji operacionalizira strateške ciljeve, prioritete i mjere postavljene u Strategiji. Spomenuti dokumenti su se kratko osvrnuli i na pitanje mladih te postavili određene ciljeve za naredni period.

Do sada općina Bosanski Petrovac je kroz određene mjere “Podrška razvoju obrazovanja i aktivnostima djece i mladih” realizirala sljedeće aktivnosti: novčane podrške studentima, prevoz učenika, projekat Omladinske Banke, te transfer obrazovnim ustanovama i Vijeću mladih i nabavka školskih torbi i pribora za prvačice i osnivanje nove vrtićke grupe.

Trenutno stanje i problemi politike prema mladima

Iako su poduzete brojne aktivnosti za poboljšanje položaja mladih u Bosanskom Petrovcu, ima još prostora za unaprjeđenje. Srednjoškolci su najaktivniji mladi, a studenti su rijetko prisutni zbog boravka izvan grada. Mladi radnici i osobe od 25 do 30 godina nisu dovoljno angažirani, pa je potrebno ciljano raditi s njima kako bi se dodatno motivirali. U Općini postoje nevladine organizacije poput Vijeća mladih Bosanski Petrovac, koji broji 30 članova i program Omladinske banke koje promiču aktivnosti mladih kroz društveno korisne projekte. Trenutno se provodi projekat uređenja i otvaranja Omladinskog centra, kao jedinstvenog prostora za druženje i rad omladine. Prostor je ustupila besplatno Općina, što je rezultat dobre međusobne suradnje Općine i mladih.

Kao najveći izazov za realizaciju Strategije predstavlja negativan prirodni priraštaj i odlazak mladih u veće sredine, naročito odlivu obrazovanih mladih, s obzirom na nepovoljan trend kada je u pitanju odnos mladog i starog stanovništva.

Planirane mjere za period 2024-2026. godine prema Trogodišnjem planu su sljedeće:

- **Podrška razvoju obrazovanja i aktivnostima djece i mladih:** u sklopu koje će se realizirati 8 projekata Omladinske banke na godišnjem nivou kao i uspostaviti fond za podršku mikrobiznisima mladih, potom tu je planirana podrška osnovnom obrazovanju,

stipendiranje studenata, sufinansiranje troškova prevoza učenika, podrška organizacionom djelovanju mladih kao što je Vijeće mladih, te rekonstruiranje igrališta.

- **Proširenje kapaciteta za pružanje usluga socijalne zaštite na području općine Bosanski Petrovac:** u sklopu koje će se nabaviti oprema za obrazovanje – testovi za psihološku podršku djece i mladih u razvoju.
- **Pomoć ugroženim kategorijama stanovništva kroz jačanje saradnje sa mjesnim zajednicama i NVO sektorom:** u sklopu koje će se osigurati transferi za udruženje djece i omladine oboljelih od dijabetesa USK-a.

Prema informacijama sa održanog konsultativnog sastanka u toku je izrada Akcionog plana za mlade u Bosanskom Petrovcu u čijem procesu izrade direktno učešće nisu uzeli predstavnici Vijeća mladih Bosanski Petrovac. Njihov glas je osoba zaposlena na poziciji stručnog saradnika za pitanje mladih u Općini Bosanski Petrovac.

Radni sastanak sa predstavnicima Vijeća mladih Bosanski Petrovac na temu "Mapiranje potreba i problema mladih u Bosanskom Petrovcu" održan je 02.02.2024. u sali OV Bosanski Petrovac.

Tokom sastanka mladi su ukazali na slijedeće probleme i potrebe u svojoj lokalnoj sredini:

- Loša infrastruktura nepostojanje – saobraćajnica, kina, banke, bazena, kvalitetnih sportskih igrališta i slično.
- loši uvjeti za potražnu posla za mlade posebno u struci
- obrazovanje je limitirano samo određenim smjerovima,
- loš kvalitet primarne zdravstvene zaštite usljed neopremljenost Doma zdravlja je
- povremena nacionalistička retorika i podizanje tenzije među različitim nacijama i vjerama
- nepostojanje knjižare - za kupovinu školski knjiga moraju doći u Bihać
- nepostojanje koprince -za pritanje maturalnih radova dolaze u Bihać
- nerješeno pitanja pasa lualica
- sigurnost u saobraćaju i izraženo vršnjačko nasilje u školama .

Mladi u Bosanskom Petrovcu zaista se nalaze u teškom položaju i ovim putem apeliramo na sve od predstavnika različitih nivoa vlasti do nevladinih organizacija da usmjere sredstava i aktivnosti na ovaj dio Bosne i Hercegovine i mlade ljude u toj sredini trebaju podršku i pomoć u zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba

GRAD CAZIN

Grad Cazin je donio odluku o usvajanju Strategije lokalnog razvoja Grada Cazina za period 2024-2027. godine kao strateškog okvira razvoja Grada Cazina. Također je u procesu izrade/ usvajanja Strategije za mlade Grada Cazina i izrade Trogodišnjeg plana implementacije za period 2024-2026. Godine. Za vrijeme pisanja ove analize, niti jedan dokument još uvijek nije dostupan široj javnosti, niti su objavljeni njihovi nacrti. Na službenoj stranici Grada Cazina dostupan je jedino javni poziv za dodjelu stipendija redovnim studentima za akademsku 2023/2024. Godinu, kojeg možemo svrstati u politike koje rješavaju pitanja mladih.

GRAD BIHAĆ

Grad Bihać, kao kulturno, privredno i administrativno sjedište USK-a još uvijek nema usvojenu Strategiju za mlade, te je u procesu izrade i usvajanja iste.

Na osnovu drugih strateških dokumenata i akcionih planova Grada Bihaća, kao što su Strategija razvoja općine Bihać 2014-2023. godine i njegovog Akcionog plana za period implementacije 2023-2025. godine, potom Akcionog plana za implementaciju strateškog okvira razvoja grada Bihaća za period 2025-2027. Godine te Trogodišnjeg plana rada grada Bihaća 2024-2026. Godine, sumirani su najbitniji aspekti politike prema mladima te mjere koje su predviđene u spomenutim dokumentima.

Aktualni problemi mladih po zadnjim istraživanjima

Najbitniji problemi koji se mogu izdvojiti iz navedenih dokumenata su:

- **Nezadovoljstvo mladih:** Velika većina mladih ljudi je nezadovoljna svojim statusom i ulogom u društvu.
- **Organiziranost i povezanost mladih:** Organizirani i povezani mladi ljudi najbolje razumiju i izražavaju probleme i potrebe svoje populacije.
- **Nepovjerenje prema vlasti:** Postoji opće nepovjerenje prema općinskim organima vlasti, s jasno izraženim mišljenjem da se problemima mladih ne posvećuje dovoljno pažnje.

- **Nedovoljna uključenost u društveni i politički život:** Mladi ljudi su nedovoljno uključeni u društvene i političke procese te nemaju dovoljan utjecaj na njihovo oblikovanje.
- **Potreba za adekvatnom omladinskom politikom:** Postoji uvid u neophodnost utvrđivanja adekvatne omladinske politike na svim nivoima.
- **Gorući problemi mladih:** Među gorućim problemima su: želja mladih da napuste zemlju, visoka stopa nezaposlenosti među mladima, neprilagođen obrazovni sistem, siromaštvo, nedostatak prostora za organizirani rad mladih, nedovoljna uključenost u procese donošenja odluka, nedostatak vijeća mladih te nedostatak financijskih sredstava i fondova za projekte i razvoj poslova mladih.

Iako su mlada, konkurentna i kreativna radna snaga najveći potencijal Grada Bihaća, odlazak mladih u inozemstvo predstavlja najveću prijetnju.

Mjere predviđene za naredni period prema navedenim dokumentima:

Grad Bihać je prema svojim akcionim planovima u svom budžetu namijenio sredstva za organiziranje besplatne škole maternjeg jezika za mlade koji žive u inozemstvu, a koji su porijeklom iz BiH, te podršku radu Omladinske banke, obezbijediti redovno stipendiranje studenata, pružiti podršku radu nogometnih i ostalih sportskih klubova i manifestacija, podržati rad organizacijama civilnog društva. Jedna od ključnih navedenih mjera je i uređivanje dvorane Doma mladih te otvaranje Centra za mlade, koji je po planu trebao biti završen do 2018. Godine (prema navedenim podacima u Strategiji 2014-2023).

ZAKLJUČCI

Na osnovu obavljeno istraživanje i analize prikupljenih podataka utvrdili smo slijedeće:

- Od 8 općina/gradova u Unskosanskom kantonu samo Općina Ključ ima strateški dokument – Strategija za mlade
- Gradovi Bihać i Cazin su u procesu izrade Strategije za mlade
- Od 8 općina/gradova politike prema mladima sastavni su dio strategija lokalnog razvoja općine u Velikoj Kladuši, Bosanskoj Krupi, Bihać, Bosanski Petrovac, Sanski Most, Bužim
- Politike prema mladima su djelomična nesistemska rješenja (sastavni dio strategija lokalnog razvoja)
- U kreiranju i planiranju lokalnih politika prema mladima kao i u izradi nisu učestovali mladi iz lokalne sredine na koju se politike odnose
- Politike prema mladima površno tretiraju slijedeće pitanja mladih: stipendiranje, prevoz učenika, zapošljavanje i slično
- Upitna je reliazcija politika prema mladima koji se ostvaruju realizacijom obzirom da nismo dobili inpute o ostvarenim rezultatima
- Najteža situacija za mlade prema politikama i utvrđenim potrebama mladih je u Općini Bosanski Petrovac i Velika Kladuša
- Općina Ključ ima najuređeniji strateški pristup i kvalitetne politike prema mladima

Lokalne sredine (općine i gradovi) u Unskosanskom kantonu na osnovu prikupljenih i analiziranih podataka nemaju sistemska rješenja – strategija za unaprijeđenje kvalitete života mladih u lokalnim sredinama, izuzve Općine Ključ koja trenutno predstavlja jedinstven primjer u Unskosanskom kantonu.

Prisutne *ad hoc* politike koje trenutno su na snazi u lokalnim sredinama su zapravo odgovori na posljedice nepostojanja politika prema mladima i samo su “prividno” politike prema mladima, pogotovo jer nemaju za cilj dugoročno rješenja brojnih problema i potrebama mladih u njihovim lokalnim sredinama.

PREPORUKE

U svrhu poboljšanja kvalitete život mladih u Unskosanskom kantonu a na osnovu rezultata provednog istraživanja predstavnicima vlasti preporučuje se:

- Predstavnicima nadležnih službi gradskih/opštinskih uprava u Bihaću, Sanskom Mostu, Bosanskoj Krupi, Cazin, Bužimu, Bosanski Petrovac i Velika Kladuša hitno pristupanje izradi strategija za mlade kao strateške i systemske javne politike za mlade
- Predstavnicima nadležnih službi gradskih/opštinskih uprava u Bihaću, Sanskom Mostu, Bosanskoj Krupi, Cazin, Bužimu, Bosanski Petrovac i Velika Kladuša konsultacija sa predstavnicima Vijeća mladih, omladinskih organizacija i uključivanje mladih u proces kreiranje i izrade Strategija za mlade
- Predstavnicima nadležnih službi gradskih/opštinskih uprava u Bihaću, Sanskom Mostu, Bosanskoj Krupi, Cazin, Bužimu, Bosanski Petrovac i Velika Kladuša kvantitativno i kvalitativno ispitivanje i mapiranje potreba mladih te inkorporiranje istih u Strategija za mlade;
- Predstavnicima nadležnih službi gradskih/opštinskih uprava u Bihaću, Sanskom Mostu, Bosanskoj Krupi, Cazin, Bužimu, Bosanski Petrovac i Velika Kladuša u planiranju i kreiranju Strategija za mlade treba da uključe identifikovane i utvrđene potrebe mladih u ključnim sektorima: infrastruktura, obrazovanja i nauka, rad i zapošljavanje, socijalna i zdravstvena zaštita i sigurnost, javni i politički život, aktivizam mladih i jačanje omladinskih udruženja, sport, kultura i društveni sadržaji, odgovor na negativne društvene pojave (kriminalitet, droga, alkohol, kockanje) ;
- Predstavnicima nadležnih gradskih/opštinskih službi u svim lokalnim sredinama u Unskosanskom kantonu monitoring i evaluacija provođenja politika prema mladima te javna prezentacija postignutih rezultata javnih politika prema mladima;
- Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture, sporta USK putem Komisije za obrazovanja, nauku, kulturu, sport i mlade pri Skupštini USK-a treba da pokrene inicijativu za donošenje Strategije za mlade Unskosanskog kantona kao ključnog strateškog dokumenta za pitanje mladih na nivou Unskosanskog kantona.